

QUINQUAGESIMA AD 2026

Gl 2:19–21 (Jr 8:4–7; Jh 12:25–33)

19 Sest ma olen Seaduse läbi Seadusele surnud, et elada Jumalale. Ma olen ühes Kristusega risti löödud;

20 nüüd ei ela enam mina, vaid Kristus elab minus. Ja mida ma nüüd elan ihus, seda ma elan usus Jumala Pojasse, kes mind on armastanud ja on iseenese loovutanud minu eest.

21 Ma ei taha tühistada Jumala armu, sest kui õigus tuleks Seaduse läbi, siis tähendaks see, et Kristus on asjatult surnud.

Ma olen ju Seaduse läbi ära surnud Seadusele, et võiksin elada Jumalale. Ma olen koos Kristusega risti löödud, aga ma elan – ei mitte enam mina, vaid Kristus elab minu sees. Seda, mida ma aga nüüd elan lihas, ma elan usus – mind armastanud ja iseenda minu eest andnud Jumala Poja usus. Ma ei tee tühjaks Jumala armu, sest kui õigus on Seaduse läbi, siis Kristus suri ära ilmaasjata.

Sissejuhatus

Pärast seda, kui Paulus oli Galaatias¹ evangeeliumi kuulutanud², tulid sealsete kristlaste keskele juutidest eksiõpetajad, kelle väitel kõik, kes tahtsid saada kristlaseks, pidid enne seda võtma omaks juudiusu kombed ja Moosese Seaduse ning end koguni ümber lõigata laskma. Paulus astub vastu nii kõigile taoliste eksiõpetustele kui ka tema enda apostliameti ja autoriteedi kahtluse alla seadmisele.

Olukord oli ilmselt väga tõsine, nii et pärast üsna lühikest tervitust (Gl 1:1–5) asub Paulus kohe asja juurde, ja seda üsna karmide sõnadega: «Ma imestan, et teie nii ruttu pöördute ära temast, kes teid Kristuse armu kaudu on kutsunud, mingi teistsuguse evangeeliumi poole. Aga kui ka meie ise või ingel taevast kuulutaks mingit evangeeliumi selle asemel, mida meie oleme teile kuulutanud – see olgu neetud! Oh mõistmatud galaatlased, kes on teid ära sõnunud, teid, kelle silme ette Jeesus Kristus oli joonistatud ristilööduna? Kas te olete nii mõistmatud? Te alustasite Vaimus, kas tahate nüüd lõpetada lihas?» (Gl 1:6.8; 3:1.3)

¹ Tegemist on kas Rooma keisririigi Galaatia provintsiiga Anatooolias (tänapäeva Kesk-Türgis), mis hõlmas enamuse endisest sõltumatust keldi Galaatiast, või sealsete keltide (ehk galaatlaste) täpsemalt määratlemata asualaga. Tuntumad Galaatia linnad, milles Paulus evangeeliumi kuulutas, olid Pisiidia Antiookia, Ikoonion, Lüstra ja Derbe.

² «Ja nemad läksid läbi Früügia- ja Galaatiamaa, sest Püha Vaim oli keelanud neil sõna rääkimast Aasias.» (Ap 16:6); «Kui ta oli seal mõnda aega olnud, läks ta ära ja käis järjest läbi Galaatia maakonna ja Früügia, kinnitades kõiki jüngreid.» (Ap 18:23); «Te ju teate, et ma esimesel korral kuulutasin teile evangeeliumi oma ihu nõtruses ning teie võitsite kiusatuse ega põlastanud mind mu keha pärast ega sülitanud maha, vaid võtsite mu vastu nagu Jumala ingli, nagu Kristuse Jeesuse.» (Gl 4:13j)

Kirja keskmes seisab õpetus õigeksõigustamisest usu kaudu (Gl 3:1–4:31). Pauluse õpetuse järgi saab inimene Jumala ees õigeks üksnes usu läbi Kristusesse, mitte Seaduse tegude või väliste rituaalide abil: «Et aga Seaduse kaudu ei saa ükski õigeks Jumala ees, on ilmne, sest usust õige jääb elama.» (Gl 3:11) Aabrahami lapsed, s.t tõeline Iisrael, ei ole mitte need, kes on vere poolest Aabrahami soost ja liha poolest ümber lõigatud, vaid need, kes on Aabrahami usust, olgu nad mistahes päritolu (vrd Gl 3:7).

Moosese Seaduse otstarve on meile meie pattu näidates olla «meie kasvatajaks Kristuse poole, et me saaksime õigeks usust» (Gl 3:24), ning nende puhul, kes usuvad Kristusesse ja on Temasse ristituina Temaga rõivastatud (Gl 3:27), ei ole enam vahet, kas tegemist on juudi või paganaga, sest olles Kristuse päralt, on nad kõik «Aabrahami sugu ja pärijad töotuse järgi» (Gl 3:29).

Pauluse sõnul on Kristus Temasse uskujad tõeliselt vabaks teinud – vabaks Seadusest ja sellest (selle mittetäitmisest) tulenevast needusest. Ometi ei too see kaasa mingit moraalset relativismi, rääkimata otsesest kõlbelisest lodevusest, kuna Kristus ei ole meid vabastanud mitte patuks, vaid armastuseks: «Teie, vennad, olete kutsutud vabaduseks. Ärge ainult tehke vabadusest õigustust lihalikule loomusele, vaid teenige üksteist armastuses!» (Gl 5:13) See on tõeline jumalalaste vabadus, Vaimu vabadus, millest liha roiskunud vilja asemel võrsub armastuse ja headuse vili ja mille vastu ei ole ka Seadus (Gl 5:18–23), sest «Jeesuse Kristuse omad on lihaliku loomuse risti lõõnud koos kirgede ja himudega» (Gl 5:24).

Paulus demonstreerib Galaatia kirjas suurepäraselt vanatestamentliku ja kristliku usu ühtekuuluvust, näidates, et kristlaseks saamise eeltingimuseks ei ole mitte Moosese Seaduse järgimine, vaid enese rajamine Jumala poolt esmalt Aabrahamile ja tema kaudu kogu inimkonnale antud töotusele, mis on täidetud Jeesuses Kristuses, kes ongi see «sugu» või «seeme», keda Jumal Aabrahamile töötas ning kelles kõik, kes Temasse usuvad, on saanud töotuselasteks ja Aabrahami pärijaiks.

Galaatia kiri on kirjutatud kas esimese sajandi 50. aastate alguses või keskpaiku, kõige tõenäolisemalt Pauluse kolmanda misjonireisi ajal, arvatavasti Efesoses. Lisaks hindamatule õpetuslikule sõnumile seisneb selle kirja väärtus ka selles, et see sisaldab mitmeid olulisi andmeid Pauluse elukäigu kohta pärast pöördumist, samuti suhte kohta teiste apostlitega (Gl 1:11–2:10). Väga elavalt kirjeldab Paulus oma tõsisist kokkupõrget Keefase ehk Peetrusega, keda ta pidi silmakirjatsemise ja teistegi, näiteks Barnabase, silmakirjatsemisele ahvatlemise tõttu sõitlema (Gl 2:11–16).

Pauluse sekkumine Galaatia kristlaste probleemidesse oli tõenäoliselt edukas – seda võib järeldada 1. Korintose kirja lõpul seisvast märkusest koostöö kohta Galaatia kogudustega: «Korjandusest pühade jaoks: nii nagu ma olen korraldanud selle Galaatia kogudustes, nõnda tehke ka teie.» (1Kr 16:1)

Keelelisi märkuseid

Seaduse – νόμου – sõna νόμος tähendab «seadus», «korraldus», «asjakorraldus» ja tähistab Uues Testamendis – vastandina siin nimetatud Kristuse Seadusele – sageli Moosese Seadust.

Olen ühes...risti löödud – συνεσταύρωμαι – sõna συσταυρόω koosneb kaasaütlevast eessõnast σύν ning verbist σταυρόω – «risti lööma», ka «teibasse ajama», «puusse pooma».

Kristusega – Χριστῷ – sõna Χριστός tuleneb verbist χρίω – «võidma», «salvima» – ja tähendab sedasama, mida heebrea מָשִׁיחַ – «Messias», «Võitu».

Ihus – ἐν σαρκί – sõnasõnalt: «lihas». Sõna σάρξ – «liha» – tähistab Uues Testamendis, eriti Pauluse kirjades, enamasti inimese langenu, patust olemust, vahel ka – nagu siin – neutraalselt inimese [kaduvat, surmale allutatud] ihu, ning vahetevahel kõike elavat.

Kes...on armastanud – τοῦ ἀγαπήσαντός – sõna ἀγαπάω tähendab «armastama», «[kellelegi] head soovima», ka «[kellegi järele] janunema/õhkama».³

On...loovutanud – παραδόντος – sõna παραδίδωμι tähendab «üle andma», «[kellegi kätte] andma», «[kellegi meelevalda] loovutama», ka (negatiivses tähenduses) «ära andma».

Ei taha tühistada – οὐκ ἄθετῶ – sõna ἄθετέω tähendab «kõrvale heitma», «eirama», «tühjaks tegema», «tühistama», «hülgame».

Arm – τὴν χάριν – sõna χάρις tähendab «arm», «armuand», «armukingitus», «heldus», «heameel», «kiindumus», ka «tänu».

Sisuline analüüs

Galaatia kirja teise peatüki esimeses pooles meenutab Paulus oma esimest kohtumist apostlitega, kellest kolme – Jaakobust, Keefast ja Johannest – ta nimetab sambaiks ning kes, olles tundnud ära talle antud armu, usaldasid tema hoolde Kristuse evangeeliumi kuulutamise paganate seas. Pauluse sõnul ei lisanud nad tema õpetusele midagi juurde ega sundinud isegi temaga kaasas olnud Tiitust laskma end ümber lõigata, kinnitades seeläbi, et «Jumal ei pea ühest inimesest rohkem lugu kui teisest» (Gl 2:6).

Pauluse jaoks oli see kinnituseks, et rõõmusõnum Jumala armust Jeesuses Kristuses kehtib ühtviisi nii juutide kui paganate puhul ja viimased ei pea sellest osa saamiseks ennast esmalt Moosese Seadusele allutama (ega isegi ümber lõigata laskma), kuna

³ Sarnase tähendusvarjundiga on heebrea מָשִׁיחַ – «armastama», «[kellegi järele] õhkama».

«inimene ei saa õigeks Seaduse tegude kaudu, vaid ainult usu läbi Kristusesse Jeesusesse» (Gl 2:16). Seda suurem pidi olema Pauluse nõrdimus, kui ta nägi, kuidas Keefas, kui ta oli saabunud Antiookiasse ning toiminud esialgu just selle arusaama järgi, ühtäkki, kartuses mõnede Jeruusalemmast Jaakobuse juurest tulnud juutide ees, endistest paganatest eemale tõmbus ning keeldus söömaosadusest nendega.

Paulus astus Keefasele jõuliselt vastu, üteldes: «Kui sina, kes sa oled juut, elad paganate, aga mitte juudi kombel, kuidas sa siis sunnid paganaid juudi kombeid pidama?» (Gl 2:14) Sellele kogemusele toetudes sõnastab Paulus nüüd äärmiselt kontsentreeritult oma õpetuse keskse sõnumi: «Meie oleme sünnilt juudid ega ole patused paganate seast, aga teades, et inimene ei saa õigeks Seaduse tegude kaudu, vaid ainult usu läbi Kristusesse Jeesusesse, siis oleme ka meie uskunud Kristusesse Jeesusesse, et saada õigeks usust Kristusesse ja mitte Seaduse tegude kaudu, sest Seaduse tegude kaudu ei mõisteta õigeks ühtegi inimest.» (Gl 2:15j)

Kinnitades, et tema kui juut pole «patune paganate seast», ei eita Paulus mitte seda, et ta oleks kõlbelises mõttes ilma patuta, vaid toob esile juutide tavapärase arusaama, mille kohaselt need, kes ei kuulu Jumala lepingurahva hulka ega ole ennast allutanud Tema Seadusele, on põhimõtteliselt patused seetõttu, et nad ilma seaduseta, väljaspool seadust, on otsekui lindpriid.⁴ Juudid seda ei ole – aga see ei tähenda, et nad oleksid ilma patuta ja iseenesest õiged, sest «Seaduse tegude kaudu ei mõisteta õigeks ühtegi inimest» (Gl 2:16) isegi juhul, kui keegi peaks tõepoolest suutma täita kõiki Seaduse sätteid (mida Paulus peab ilmselgelt võimatuks).⁵

Tõenäoliselt parafrasib Paulus siin 143. psalmi algust: «Ära mine kohtusse oma sulasega, sest ükski elav inimene ei ole õige sinu palge ees!» (Ps 143:2), kuigi ta muudab pisut selle sõnakasutust, asendades sõnad לֹא־יֵשׁ – «kõik/ükski elav», kreeka keeles πᾶς ὧν – sõnadega πᾶσα σάρξ – «kõik/ükski liha», viimases eestikeelses tõlkes «ühtegi inimest». «Liha» – σάρξ – (mitte «inimene») on siin kindlasti oluline, kuna pisut hiljem kõneleb Paulus elust praegusel ajastul kui elamisest lihas – viimases eestikeelses tõlkes «ihus» –, rõhutades seeläbi praeguse elu ajutisust ning inimese kui «liha» lootusetut nõtrust, rikutust ja kaduvust – vastandina Kristuse ja Tema armu väele.⁶

⁴ Seda väljendab hästi sõna «lindprii» ingliskeelne vaste *outlaw*.

⁵ «Kuid kõik need, kes rajavad end Seaduse tegudele, on needuse all, sest on kirjutatud: «Neetud on igaüks, kes ei püsi kõiges, mis on kirjutatud Seaduse raamatusse, et ta seda täidaks.»» (Gl 3:19); «Ma tunnistan jälle igale inimesele, kes laseb end ümber lõigata, et tema kohus on täita kogu Seadust. Teie, kes te tahate saada õigeks Seaduse kaudu, olete Kristusest eemale viidud, olete armust kõrvale jäetud.» (Gl 5:3j)

⁶ «Kuid Tema ütles mulle: «Sulle piisab minu armust, sest nõtruses saab vägi täielikuks.» Nii ma siis kiitlen meelsamini oma nõtrusest, et Kristuse vägi laskuks elama minu peale. Seepärast mul ongi hea meel nõtruses, vägivalla all, hädades, tagakiusamistes ja ahistustes Kristuse pärast, sest kui ma olen nõder, siis ma olen vägev.» (2Kr 12:9j)

Paulus ei põlga Seadust ega pea seda halvaks, vaid tõdeb, et Seadus ei ole osa Jumala päästeplaanist – või kui on, siis seeläbi, et osutab armu läbi päästetud saamise hädavajalikkusele.⁷ Selle arusaama tõestuseks on Pauluse sõnul töotus, mille Jumal andis Aabrahamile, ning leping, mille Ta temaga sõlmis ja mida «nelisada kolmkümmend aastat hiljem antud Seadus» (Gl 3:17) ei saa kehtetuks muuta ega tühistada. Paulus sedastab: «Kui pärand tuleks Seaduse alusel, siis see ei tuleks enam töotuse alusel; Jumal on aga Aabrahamile armu osutanud töotusega.» (Gl 3:18)

Jumal päästab kõik inimesed, nii juudid kui paganad, oma armu läbi Jeesuses Kristuses – ainult Temas on võimalik pälvida õigeksmõistmine ja õigeks saada. See tähendab, et kuigi Seadus on hea ning iga õige inimene peaks enesestmõistetavalt tegema Seaduse tegusid, oleks Seaduse tegudele rajatud õigeksmõistulootus hukatuslik, kuna see jätkaks inimese ilma tegelikust õigeksmõistmisest. See oleks juba maha kistu uuesti üles ehitamine (Gl 2:18), mille läbi inimene annaks ennast taas patu meelevalda, kuna ta ütleks lahti õigusest, mille Jumal on talle kinkinud Kristuses. Nõnda saaks inimesest ka vastuhakkaja Jumala päästeplaanile, s.t tõeline üleastuja – hullem veel kui see, kes eksib ühe tõi teise seadusesätte vastu.

Selle asemel, et rajada oma õigus ja päästelootus Seaduse tegudele, peab inimene need rajama Jumala armule, usule Jeesusesse Kristusesse ning Kristuse, Jumala Poja, vankumatule ustavusele ja ennastandvale armastusele. Paulus ütleb: ὅτι οὐ δικαιούται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου ἐὰν μὴ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡμεῖς εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν ἐπιστεύσαμεν ἵνα δικαιωθῶμεν ἐκ πίστεως Χριστοῦ καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου – sõnasõnalt: «Et inimest ei mõisteta õigeks Seaduse tegudest, vaid Jeesuse Kristuse usu läbi, oleme ka meie uskunud Kristusesse Jeesusesse, et võiksime olla õigeks mõistetud Kristuse usust ja mitte Seaduse tegudest.» (Gl 2:16)

Siin vahelduvad väljendid «usk Kristusesse Jeesusesse» ja «Jeesuse Kristuse usk» – viimase all tuleb mõista Kristuse ustavust ja usaldusväarsust. Paljudes tõlgetes (ka eestikeelsetes) seda vahet ei tehta, ent sellisel juhul tuleks küsida, miks Paulus ei räägi alati ühemõtteliselt Kristusesse uskumisest, vaid kasutab aeg-ajalt täiesti sihilikult omastavat käänat, kõneldes otsesõnu «Kristuse usust». Ilmselt pole vale arvata, et Paulus ongi siin tahtlikult kahemõtteline, andes mõista, et isegi meie usk Kristusesse ei ole meie enda tegu ega teene, vaid seegi on Jumala and, Tema armu kingitus meile, võrsudes, nagu öeldud, Kristuse ustavusest ja usaldusväarsusest.

Paulus jätkab: «Ma olen Seaduse läbi Seadusele surnud, et elada Jumalale. Ma olen ühes Kristusega risti löödud; nüüd ei ela enam mina, vaid Kristus elab minus. Ja mida ma

⁷ «Nõnda on siis Seadus püha ning käsk on püha, õige ja hea. Ma tean küll, et Seadus on vaimulik, mina aga lihalik, müüdnud patu alla. Sisemise inimese poolest ma rõõmustan Jumala Seaduse üle, oma liikmetes näen aga teist seadust, mis sõdib vastu minu mõistuse seadusele ja aheldab mind patu seadusega, mis on mu liikmetes.» (Rm 7:12.14.22)

nüüd elan ihus, seda ma elan usus Jumala Pojasse («Jumala Poja usus»), kes mind on armastanud ja on iseenese loovutanud minu eest.» (Gl 2:19j) Apostel tõdeb, et kuna mitte keegi ei suuda Seadust lõpuni täita, oleme me kõik Seaduse läbi neetud ja surma mõistetud, ning teeb sellest loogilise järelduse, et justnimelt Seaduse enda läbi me olemegi Seadusele surnud. See surmaotsus on täide viidud Kristuses, kes on ennast meie eest loovutanud ja kellega koos me oleme risti löödud – ning see tähendab, et me oleme vabad, me oleme «Seadusele surnud» ka selles mõttes, et kuna meie surmaotsus on täide viidud, siis ei saa meid teist korda enam sama karistusega nuhelda: «Kristus on meid Seaduse needusest lahti ostnud, kui Ta sai needuseks meie eest – sest on kirjutatud: «Neetud on igaüks, kes puu küljes ripub.»» (Gl 3:13)

Pikemalt selgitab Paulus sama mõttekäiku Rooma kirjas:

«Vennad, kas te siis ei tea – ma räägin ju seadusetundjaile –, et seadus valitseb inimese üle, niikaua kui inimene elab. Nii on abielunaine seadusega seotud mehe külge, kuni mees elab; aga kui mees sureb, on ta saanud vabaks mehe seaduse alt. Sellepärast, kui naine mehe eluajal on teise mehega, nimetatakse teda abielurikkujaks; aga kui mees sureb, on naine vaba seaduse alt, nii et ta ei ole teisele mehele minnes abielurikkuja. Niisiis, mu vennad, ka teie olete surmatud Seadusele Kristuse ihu kaudu, et te saaksite teisele, kes on üles äratatud surnuist, et me kannaksime vilja Jumalale. Sest kui me olime alles lihalikud, siis haarasid meie liikmeid Seaduse kaudu tekkivad patukired, et kanda vilja surmale. Aga nüüd, et me oleme surnud, siis oleme saanud lahti Seaduse alt, millega meid kammitseti, nii et me teenime Jumalat uuel teel Vaimu all ja mitte vanal teel kirjatähe all.» (Rm 7:1–6).

«Meie, kes oleme patule surnud, kuidas saaksime selles veel elada? Kas te siis ei tea, et kes me iganes oleme Kristusesse Jeesusesse ristitud, oleme ristitud Tema surmasse? Me oleme siis koos Temaga maha maetud ristimise kaudu surmasse, et otsekui Kristus on äratatud üles surnuist Isa kirkuse läbi, nõnda võime ka meie käia uues elus. Sest kui me oleme kasvanud kokku Tema surma sarnasusega, siis võime seda olla ka ülestõusmise sarnasusega, teades, et meie vana loomus on koos Temaga löödud risti, et see patune ihu kaotataks, nii et me kunagi enam ei orjaks pattu. Sest kes on surnud, see on patust vabaks mõistetud.» (Rm 6:2–7)

Kristus on meie elu – ainult Temas võime elada igavesti ja ainult Temas võime elada tõelist, Jumalale meelepärast elu juba praegu, «lihas» – sest meie elu Kristuses peab olema täiesti uus elu: «Vabaduseks on Kristus meid vabastanud. Püsige siis selles ja ärge laske endid jälle panna orjaikkesse! Teie, vennad, olete kutsutud vabaduseks. Ärge ainult tehke vabadusest õigustust lihalikule loomusele, vaid teenige üksteist armastuses! Jeesuse Kristuse omad on lihaliku loomuse risti löönud koos kirgede ja himudega. Kui me elame Vaimus, siis käigem ka Vaimus! Kes oma lihalikule loomusele külvab, see lõikab lihalikust loomusest kaduvust, kes aga Vaimule külvab, see lõikab Vaimust igavest elu. Aga mulle olgu olemata, et ma kiitleksin muu kui meie Issanda Jeesuse Kristuse risti üle, mille läbi maailm on minule risti löödud ja mina maailmale.» (Gl 5:1.13.24j; 6:8.14)

Pauluse jaoks oli seejuures tegemist täiesti isikliku kogemusega – piisab, kui võrdleme tema endist elu tema uue eluga pärast pöördumist: «Te olete ju kuulnud minu endisest elust juudi usus, et ma üliväga kiusasin taga Jumala kogudust ja püüdsin teda hävitada.» (Gl 1:13); «Ma olen tänulik Kristusele Jeesusele, meie Issandale, kes on mu teinud vägevaks sellega, et Ta oma teenistusse pannes on pidanud ustavaks mind, endist Jumala teotajat ja tagakiusajat ja julmurit. Kuid Ta on mu peale halastanud, sest uskmatuses ma tegutsesin arutult. Aga meie Issanda arm on olnud minu vastu üliväga suur koos usu ja armastusega, mis meile on antud Kristuses Jeesuses. Ustav on see sõna ja väärib igati vastuvõtmist, et Kristus Jeesus on tulnud maailma päästma patuseid, kelle seast esimene olen mina.» (1Tm 1:12–15)

Kuigi Paulus alustas kõnealust teemaarendust meenutusega Keefase silmakirjatsemisest Antiookias, oli selle tegelikuks ajendiks äärmiselt keeruline ja kahetsusväärne olukord Galaatia koguduses: «Ma imestan, et teie nii ruttu pöördute ära temast, kes teid Kristuse armu kaudu on kutsunud, mingi teistsuguse evangeeliumi poole. Mingit teist evangeeliumi ei ole, on vaid mõningaid, kes teid segadusse ajavad ja tahavad Kristuse evangeeliumi pahupidi pöörata.» (Gl 1:6j)

Nüüd, pärast Antiookias toimunu näiteks toomist ja sellele selge vastuse andmist, tuleb Paulus oma kirja peamise ajendi juurde tagasi: «Oh mõistmatud galaatlased, kes on teid ära sõnunud, teid, kelle silme ette Jeesus Kristus oli joonistatud ristilööduna? Ma tahan teie käest teada ainult seda, kas te saite Vaimu Seaduse tegude tõttu või ususõnumi kuulamise tõttu. Kas te olete nii mõistmatud? Te alustasite Vaimus, kas tahate nüüd lõpetada lihas?» (Gl 3:1–3)

Paulus ise ei ole mingi hinna eest nõus Jumala armu tühjaks tegema, «sest kui õigus tuleks Seaduse läbi, siis tähendaks see, et Kristus on asjatult surnud» (Gl 2:21). Jah, me oleme kutsutud elama uut elu ja see elu peab olema kooskõlas Jumala tahtega ning see tähendab, et ka Jumala Seadusega, aga see ei tähenda, nagu saaks meil olla mingit muu elu ja muud õigust kui vaid see, mille Jumal kingib meile oma armu läbi Jeesuses Kristuses.

Nii õigeksmõistmine kui õigeks saamine on Jumala armu tegu, mille osaliseks me saame Jeesuse surma ja ülestõusmise ning Püha Vaimu anni läbi. Seadus on olnud meie «kasvatajaks Kristuse poole, et me saaksime õigeks usust» (Gl 3:24), ning nüüd me oleme «usu kaudu Jumala lapsed Kristuses Jeesuses» (Gl 3:26) ja Kristusesse ristituna Temaga rõivastatud (Gl 3:27), et, olles «lihaliku loomuse risti löönud koos kirgede ja himudega» (Gl 5:24), võiksime käia Vaimus ning kanda Vaimu vilja, milleks on «armastus, rõõm, rahu, pikk meel, lahkus, headus, ustavus, tasadus, enesevalitsus» ja mille «vastu ei ole Seadus» (Gl 5:22j).

Jutluseks

Quinquagesima pühapäeva⁸ teemaks on EELK jumalateenistuste käsiraamatu järgi «Jumala armastuse ohvritee». Pühapäeva vanakiriklik Evangeelium Lk 18:31–43 algab Jeesuse ettekuulutusega Teda ootavatest kannatustest, surmast ja ülestõusmisest ning kulmineerub pimeda tervendamisega Jeeriko lähistel. Kindlasti ei ole juhuslik, et tollest endisest pimedast sai Jeesuse järgija, seda enam, et *Quinquagesima* pühapäev oli vanas kirikus osaks ristimiskandidaatide süvendatud ettevalmistuse ajast.

Quinquagesima pühapäeva vanakiriklikuks Epistlikuks on 1Kr 13 – «Armastuse ülemlaul», mis haakub nii kuulutusega Kristuse ennastandvast kannatusest ja surmast kui ka Tema jüngeritele esitatavast tingimusest kutsest Teda kõiges järgida. Lisaks pakub EELK lugemiskava võimaluse valida teise lugemisaasta Epistlikuks Gl 2:19–21, kus apostel Paulus rõhutab ainsa elu- ja päästelootusena Jumala armu ning kinnitab, et on koos Kristusega risti löödud, et ei elaks enam tema, vaid Kristus tema sees.

EELK lugemiskavas on teise lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (Jr 8:4–7) prohvet Jeremija manitsevad sõnad Jumala rahvale, kes ei taha tunda ega kuulda võtta Issanda Seadust ega oma Jumala juurde tagasi pöörduda. Seda prohvetlikku sõnumit seostab teise lugemisaasta alternatiivse Epistliga põhjanev äratundmine, et Jumalast lahti ütelnud inimkond on lootusetult rikutud ja patu tõttu surma mõistetud ning sellest olukorrast suudab teda päästa üksnes Jumala Poja ennastandev ristiohver, millest võrsub õigeksmõistev usk ühes valmisolekuga elada uut elu Kristuses.

Mõlemad Epistlid haakuvad hästi teise lugemisaasta Evangeeliumiga (Jh 12:25–33), milleks on Jeesuse manitsev meeldetuletus neile, kes tahavad Teda järgida: nad peavad olema valmis koos Temaga kannatama surema, teades, et nende [ainsaks tõeliseks] julgustuseks on lootus jumalikule kirkusele ja igavesele elule Tema juures. Jeesus ütleb: «Kes tahab mind teenida, peab järgnema mulle, ja kus olen mina, sinna saab ka mu teenija. Kes iganes mind teenib, seda austab mu Isa.» (Jh 12:26)

Teise lugemisaasta Epistlile jutlustades on enesestmõistetav keskenduda just sellele, millest apostel Paulus Epistlis kõneleb: inimene ei saa õigeks mitte Seaduse tegudest, vaid üksnes usust Jeesusesse Kristusesse – usust, mis rajaneb Kristuse ustavusel ja usaldusväärsusel, Tema armastusel ja eneseandmisel.

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Jumal valis ja kutsus endale rahva ning andis talle Seaduse, et see rahvas võiks elada Tema rahvana. Aga see pole kõik: ühe rahva väljavalimine ja talle Seaduse

⁸ Seda pühapäeva nimetatakse ka *Esto mihi* – «Ole mulle» –, pühapäevase missa vanakirikliku algussalmi järgi: «Ole mulle kaitsjaks kaljuks, mäelinnuse hooneks mu päästmiseks...» (Ps 31:3)

andmine oli raamistiku loomine kogu inimkonna lunastamiseks, kuna liha poolest võrsus sellest rahvast kõikide inimeste Päästja, Jumala inimeseks saanud Poeg, kelle surma ja ülestõusmise läbi me oleme Jumalaga lepitatud ja Tema ees õigeks mõistetud.

2. Seadus, kuigi iseenesest hea, ei saa inimest päästa ega õigeks teha, kuna mitte keegi ei suuda seda täielikult täita. Seadus pole mitte meie õigeksmõistja, vaid, tuues esile meie patu ja küündimatuse, meie hukkamõistja. Nii pole Seadus meile – mitte seetõttu, et Seadus oleks halb, vaid seetõttu, et meie ei suuda seda järgida – mitte õnnistuseks, vaid needuseks, mitte eluks, vaid surmaks. Me oleme «Seaduse läbi Seadusele surnud» (Gl 2:19). Jumal ei taha aga mitte meie surma, vaid et me elaksime. Seepärast on Ta meid päästnud – mitte Seaduse tegude, vaid oma andeksandva armu läbi Jeesuses Kristuses, kes on meie patu ja süü enda peale võtnud, meid lõpuni mineva armastusega armastanud ja iseennast meie eest loovutanud.
3. See on meie ainus pääsemislootus: uskuda Jeesusesse Kristusesse, usaldada end Tema armu hoolde, kes on meie eest surnud ja surnuist üles tõusnud; teada, et kui oleme koos Kristusega risti löödud, siis me ka elame koos Temaga – sest siis elab Tema meie sees. Me ei tohi arvata, nagu oleks usk meie tegu – ei, seegi on Jumala and, sest see võrsub Kristuse ustavusest, see rajaneb Tema usaldusväärusel; võiksime lausa öelda, et see pole mitte meie, vaid Tema usk, mille Ta on meile kinkinud, nagu Ta on meile kinkinud ka oma elu ja oma õiguse. Samas ei tohi me aga ka arvata, nagu tähendaks see, et Jumal on meid Jeesuses Kristuses õigeks mõistnud, et võime elada edasi samamoodi, nagu enne, kuna oma elu parandada püüdes me justkui üritaksime Seaduse tegudest õigeks saada. Ei, ka uus elu – elu Jumala Vaimus ja selle Vaimu vilja kandes – on Jumala armukingitus, mille me peame usus vastu võtma, ja see tähendab, et me ei tohi elada edasi endisel viisil, vaid peame elama nii, et Kristus ja eeskätt Tema armastus saaks meis nähtavaks. On tõsi, et «kui õigus tuleks Seaduse läbi, siis tähendaks see, et Kristus on asjatult surnud» (Gl 2:21), aga sama tõsi on ka see, et kui meie elu jätkuks pärast kristlaseks saamist samamoodi, nagu see oli enne, siis oleks Kristus samuti asjatult surnud. Apostel Paulus ütleb: «Jeesuse Kristuse omad on lihaliku loomuse risti löönud koos kirgedega ja himudega. Kui me elame Vaimus, siis käigem ka Vaimus! Mida ma nüüd elan ihus, seda ma elan usus Jumala Pojasse, kes mind on armastanud ja on iseenese loovutanud minu eest.» (Gl 5:24j; 2:20).